

קובץ

האור לחיים

שנה שלישית

מאמרים ושיחות

מרן ראש הישיבה

הגאון הרב ראובן אלבז שליט"א

פרשת יתרו תש"פ

זמני השבת

ר"ת	צאת השבת	הדלקת נרות	
18:39	18:01	17:09	י-ם
18:35	17:58	17:06	ת"א
18:35	17:58	17:07	חיפה
18:38	18:01	17:09	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 16:49

הזמנים עפ"י לוח המאור בהוצאת מוסדות "אור החיים"

להארות או הערות, ניתן לפנות
orhachaim4@gmail.com

דיסקים של שיעורי הרב ניתן להשיג

במשרדי אור החיים - 02-5000455 (הזמנה טלפונית)

בס"ד ניתן לשמוע את השיעורים בשידור חי
בימים שלישי וחמישי בין השעות 21:00-22:00
קול הדף - 02-6400000 (שלוחה 9)
orhachaim.co.il

המעוניינים לסייע בהדפסת החוברת לשם זיכוי הרבים,
או להקדיש את העלון לרפואה, להצלחה, או לעילוי נשמה וכדו',

יוכלו לפנות באמצעות מייל:

orhachaim4@gmail.com

או בטלפון: 058-3213565 (ניתן להשאיר הודעה)

02-5000455 052-7129793

יוצא לאור ע"י "מכון אור החיים"

רח' עזרא 1 ת.ד. 5512 ירושלים

תוכן עניינים

פרשת יתרו תש"פ

חלק מהמאמרים נלקטו ממונך הספר "משכני אהריך" - חומש שמות

1 הכרת הטוב

פניני אור החיים הקדוש:

6 הכביש הפנימי

פרשה למעשה:

8 "והיה ביום ההוא" - צמאה נפשי

14 החמור של רבי פנחס בן יאיר

18 אור התורה

חנוך לנער:

22 להשפיע ולהוכיח בנועם ובכבוד

הכרת הטוב

בתוך גלי הים הסוער. שנים עשר שבילים נפתחו לפניהם, ניצבו כמו נד נזולים וקפאו תהומות - הקב"ה דאג שלא יצטרכו לרדת עד התהום ולעלות, אלא

הקפיא את השכבות התחתונות תחתם ואת שכבת הים העליונה כקירות ביניהם. כך עברו ישראל ללא מאמץ.

בנוסף, צמחו להם שקדים, אגוזים, תמרים ותפוחים, שהרי סוף כל סוף הם יצאו ממצרים עם ילדים קטנים, וכשהילדים היו

מבקשים: "אמא, אני רוצה לאכול משהו", היו אמותיהם קוטפות להם פירות ומאכילות אותם בהם.

רבותינו מוסיפים, שנס קריעת הים

וַיִּשְׁמַע יְתְרוֹ... אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְפָרְעָה וּלְמִצְרַיִם עַל אֹדֶת יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מָצְאתָם בְּדַרְךָ... וַיַּחֲדֵךְ יְתְרוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִצִּילוּ

מִיַּד מִצְרַיִם (שמות יח, א-ט).

יתרו מבקש להצטרף לעם ישראל ובא אליהם. הוא אינו ממתין עד שישבו במנוחה בארץ זבת חלב ודבש, אלא ממחר להגיע אל המדבר.

מה גרם לו לעשות זאת?

רש"י מפרש, שיתרו שמע שני דברים: קריעת ים סוף ומלחמת עמלק.

קריעת ים סוף היתה נס ופלא - הקב"ה קרע את הים והעביר את עם ישראל

"בני ישראל לא היו

יכולים בשום אופן

להילחם במצרים,

מפני שהרגישו

שיזוהי כפיות טובה,

מצידם!..."

עם בורא עולם בקשר בל ינותק. האירוע השני שעשה זאת, היה מעמד הר סיני. בשניהם זכו ישראל להתגלות אלוקית, שלא חזרה על עצמה!

בקריעת ים סוף זכו ישראל לראות את הקב"ה בכבודו ובעצמו מגיע להציל את ישראל, כמו שאמרו רבותינו (מכילתא בשלח): "רָאִתָּהּ שְׂפָפָה עַל הַיָּם מֵהַ שְׂלֵא רָאָה יְחִזְקֵאל וְכָל שְׂאֵר הַנְּבִיאִים" - הם לא ראו רק את קריעת הים, אלא גם את הקב"ה שמגיע להצילם מיד מצרים!

כל אחד מישראל קיבל את המתנה שכל יהודי היה רוצה לקבל - לראות את הקב"ה! אומנם הקב"ה אמר: "כִּי לֹא יִרְאֵי הָאָדָם וְחַי" (שמות לג, כ). משום כך כמובן שלא הייתה זו ראייה גשמית, אך מכל מקום ישראל ראו שהקב"ה בא להילחם להם - "ה' יִלָּחֵם לָכֶם" (שם יד, יד).

כאן נשאלת שאלה גדולה - מדוע היו זקוקים ישראל שהקב"ה ילחם להם? מפני מה לא נלחמו במצרים בכוחות

לא נעשה רק לעיני ישראל, אלא לעיני העולם כולו, כי לא רק ים סוף לבדו נבקע לשניים, אלא, "ויבקעו המים" - כל מימות שבעולם נבקעו.

עומד אדם ומכבס את בגדיו בנהר, ולפתע נבקע הנהר לפניו לשניים... מחזיק אדם בכוס מים ומתכוון לשתות, וראה זה פלא, המים נבקעים לשניים - חלקם בצד זה וחלקם בצדה השני של הכוס...

אנשים נדהמו והחלו לשאול איש את רעהו לפשר התופעה המשונה, וכך התפרסם בעולם כולו הנס שארע לעם ישראל. לא הייתה אז תקשורת, לא היה רדיו וגם לא אייפונים, אבל לקב"ה יש דרך להגיע לכל אחד ואחד במקום שבו היה... מיד "שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן... אֲזַ נְבָהְלוּ אֱלֹפֵי אֲדוֹם... נִמְגֹו פֶל יִשְׁבִי כְנַעַן" (שם טו, יד-טז) - על כל העולם כולו נפלו אימה ופחד מקריעת ים סוף.

נס קריעת ים סוף היה אחד משני הדברים שעיצבו את האומה היהודית, שהפכו אותנו לעם ה', ושאיחדו אותנו

כך מדריכה אותנו התורה לנהוג. היא מצווה אותנו: "לא תתעב מצרי פי גר הַיִּתְּ בְּאַרְצוֹ" (דברים כג, ח). לפיכך דור שלישי של מצרי יכול להתגייר ולהיעשות יהודי. סוף כל סוף הוא שימש לך כאכסניה. אף על פי שעשו המצרים צרות צרורות לישראל - השליכו ליאור את כל הבן הילוד, והעבדו את ישראל בפרך - אין הם זוכרים להם את כל זה, רק את טובתם, שהיו להם אכסניה...

הכרת הטוב כזו היתה גם ביוסף הצדיק לגבי אשת פוטיפר. כשתפשה אשת פוטיפר את יוסף בבגדו, יכול היה לקחת את הבגד מידה בכח, אך הוא לא עשה זאת, באומר: איך אהיה כפוי טובה כלפיה? היא הכניסה אותי לביתה, ואני אוכל ושותה וישן שם! איך אוכל לכפור בטובה שאני חייב על כך!?

הוא יודע שאם יתפשו אותו עלולים להרוג אותו, ובכל זאת אינו מסוגל להיות כפוי טובה! יש בו מידת הכרת

עצמם?

הרי התורה מעידה: "וַיְחַמְּשֵׂם עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (שם יג, יח) - מדובר בשישים ריבוא אנשים מגיל עשרים ומעלה. מדוע הם לא קמו והתנפלו על המצרים?

אומר המדרש דבר פלא: בני ישראל לא היו יכולים בשום אופן להילחם במצרים, מפני שהרגישו שזוהי כפיות טובה מצידם!... סוף כל סוף המצרים הללו היו האכסניה שלהם במשך כמה מאות שנים, אין הם מסוגלים להילחם באכסניה שלהם!

הפלא ופלא!

הלא יכולים היו להתבונן בכל הרעות שהמצרים עשו להם ולהילחם נגדם, ובכל זאת לא עשו זאת!

הרמח"ל כותב, שכאשר מקבל אדם מזולתו טובה ורעה, את הרעה עליו לשכוח, ואת הטובה עליו לזכור, ולהמתין לזמן שבו יוכל להחזיר לו טובה תחת טובה.

באופן מופלא כזה נהגו ישראל!

הטוב עד כדי מסירות נפש!

מה היה שכרה של מידת הכרת הטוב שהיתה ביוסף ובישראל?

רבותינו אומרים שים סוף לא רצה להיבקע לפני ישראל.

מה פרוש הדבר? הלא ישראל נמצאו בסכנת נפשות! איך לא רצה להיקרע לפניהם?

הסיבה לכך היתה, משום שהקב"ה צווה עליו לזרום תמיד, להיות מלא במים ולא להתייבש. ומאחר שזה היה הטבע שנקבע ונחקק בו לעולמי עולמים, כשאינו נקרע הוא עושה בזה את רצון קונו. לא רצה, אפוא, הים להפסיק לעשות את רצון קונו ולהיקרע לפני ישראל.

אולם כאשר ראה הים את ארונו של יוסף - מיד נקרע: "הַיָּם רָאָה וַיָּנֶס". (תהילים קיד, ג) חז"ל אומרים שהים נס מפני הנס, על יוסף נאמר: "וַיָּנֶס וַיֵּצֵא הַחֹצֶה", (בראשית לט, יב) וכשראה אותו הים אמר: גם אני אנוס מפניו.

מה קשורה מנוסתו של יוסף למנוסת הים?

כשנס יוסף מאשת פוטיפר, הוא השאיר בידיה את בגדו ונס החוצה. בפעולה זו עשה יוסף מעשה המנוגד לטבע האדם. באופן טבעי, אדם שומר על חייו ונשמר מכל דבר שעלול להביא עליו רעה, אבל יוסף הצדיק אינו כך - על אף שבדרך הטבע היה צריך לקחת את הבגד כדי להציל את חייו, הוא לא עשה כך, כדי שלא להיות כפוי טובה!

אמר הים: אם יש אדם שמשוגל לפעול נגד טבעו, גם אני משוגל ללכת כנגד טבעי ולהתייבש, ומיד נחלק!

בשעה שעם ישראל התגלו גם הם במידת הכרת הטוב ולא נלחמו במצרים, משום שהיו האכסניה שלהם, הם נעשו ראויים לנס זה שהוא נגד טבעו של הים.

כשיתרו שמע על קריעת ים סוף, ועל הים שיצא מגדרי הטבע, הוא הרגיש חובה לעצמו להגיע ולבדוק בזכות מה זכו ישראל לנס האדיר הזה.

הוא מגיע אל המדבר ושומע ממשה

אנחנו! הם רדפו אחרינו והקב"ה הצילנו! אנחנו לא עשינו כלום!

עמדנו על הים שש מאות אלף איש חמושים, ובכל זאת לא התנפלנו עליהם, כי לא היינו מסוגלים להיות כפויי טובה כלפיהם! וכשהם רדפו אחרינו - בא הקב"ה והצילנו מידם.

הוא עשה לנו הכל - ולא אנחנו! סוס ורוכבו ירה בים ונלחם בהם, ואנחנו לא הרמנו ידנו על אחד מהם.

פעלנו נגד טבענו - והקב"ה הפך עבורנו סדרי בראשית!

את כל התלאות שעברו עליהם. הוא מבקש לדעת: מה מעשיכם? איך זכיתם לזה? האם הטבעתם את המצרים? האם נלחמתם בעמלק?

סיפר לו משה את נס הצלתם, "אֶת־כָּל הַתְּלָאָה... וַיִּצְלַם ה'" (שמות יח, ח). שח לו אודות שפלותם של ישראל שהיו נרדפים על ידי המצרים. על שאדם יהודי היה יוצא מביתו מבעוד יום, כשעדיין חושך בחוץ, וחוזר רק כשחושך שוב, כדי שלא יראה את אור היום בבית אלא רק בעבודה.

ובכל זאת - הקב"ה נלחם לנו ולא

הכביש הפנימי

גם אתה, גם העם הזה אשר עמך, כי כבוד מִמֶּךָ הִדְבַּר לֹא תִּוְכַל עֲשֹׂהוּ לְבַדְּךָ. עֲתָה שְׁמַע בְּקוֹלִי אִיעָצֶךָ וִיְהִי אֵלֶיךָ עֲמֶךָ...". (שם יח, יז-ט).

נשאלת השאלה: וכי משה רבנו נצרך שיבוא אדם מארץ מדיין, ויאמר לו מה לעשות וכיצד לפעל, כביכול רק אומות העולם יודעים חוק ומשפט, ואילו בני עם ה', המזהירים כוזהר הרקיע, אינם יודעים ומבינים כיצד להתנהל בכוחות עצמם!?

על שאלה זו עומד ה"אור החיים" הקדוש, ומבאר כי רצה הקב"ה ללמדנו, כי אומנם בעם ישראל ישנם משכילים, פיקחים ונבונים, אבל אל לנו לחשוב כי באומות העולם אין מלמדים, דעתנים וחכמים. כפי שדרשו חז"ל (איכה רבה ב, ט): "אם יאמר לך אדם, יש חכמה בגויים תאמין, הדא הוא דכתיב (עובדיה א, ח): 'וְהִתְבַּרְתִּי חֲכָמִים מֵאֲדוֹם וְתִבְוֶנָה מֵהָרַע עֲשׂוּ'".

ואתה תִּחְזֶה מִכָּל הָעַם אֲנָשֵׁי חֵיל יִרְאִי אֱלֹהִים אֲנָשֵׁי אֲמֹת שְׁנָאֵי בָצַע וְשִׁמְתָה עֲלֵהֶם שָׂרֵי אֲלָפִים שָׂרֵי מֵאוֹת שָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי עֲשָׂרֹת. וְשִׁפְטוּ אֶת הָעַם בְּכָל עֵת וְהָיָה כָּל הַדְּבָר הַגָּדֹל יָבִיאוּ אֵלֶיךָ וְכָל הַדְּבָר הַקָּטָן יִשְׁפְּטוּ הֵם וְהִקְלִי מִזְעֲלֶיךָ וְנִשְׁאָאוּ אֶתְךָ (שמות יח, כא-כב).

כותב אור החיים הקדוש:

"וראיתי לתת לב איך זכה יתרו שתכתב על ידו פרשה זו, והן אמת כי הוא כבוד משה עבד ה' והנה שכרו שכבודו ה', אלא היה ה' יכול עשות לו דרך כבוד אחר לא בדרך זה שיראה חס ושלום כפחות ידיעה בעם ה' עד שבא כהן מדין והשכילם".

לאורך כל הדורות, נודע העם היהודי כעם החכם ביותר בעולם. והנה מגיע יתרו למדבר ותכף מתחיל לעוץ עצות ולהנחות הנחיות. הוא פונה למשה רבנו, נביא ה' שהכל בו, ואומר לו: "לא טוב הדבר אשר אתה עשה. נבל תבל

על כעין זאת אומר האור החיים הקדוש, שבא הקב"ה להראות, "כי לא מרוב חוכמת ישראל והשכלתם בחר ה' בהם, אלא לחסד עליון ולאהבת האבות... שהגם שיש באומות יותר חכמים מישראל, אף על פי כן אותנו הביא ה' אליו ובחר בנו".

לשם מה יתר הקב"ה את הפרשה הזאת ליתרו? לומר לך כי באומות העולם קיימים בני אדם חכמים ומחוכמים לא פחות מאשר בעם ישראל, ובכל אופן הוא בחר בבניהם של אברהם, יצחק ויעקב.

"לֹא מִרְבָּכֶם מְפֹל הָעַמִּים חָשַׁק ה' בְּכֶם וַיִּבְחַר בְּכֶם פִּי אֱתֶם הַמְעֵט מְפֹל הָעַמִּים. כִּי מֵאַהֲבַת ה' אֶתְכֶם וּמִשְׁמֵרוֹ אֶת הַשְּׂבָעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם"

(דברים ז, ח-ט).

בעם ישראל יש משהו פנימי ועמוק, יש להם חיישנים רגישים ועצומים! מה זה משנה אם הכבישים יהיו ישרים או מפותלים, העיקר הוא ה"כביש" הפנימי הפונה לה' יתברך. הרגישות

באומות העולם ישנם חכמים ומשכילים הממציאים המצאות ענקיות, ומפתחים יצירות גאוניות. בפעם הראשונה שהייתי בארצות הברית וראיתי את הגודל והעוצמה של הרחובות, המבנים, המגדלים והגשרים, אמרתי לעצמי: "מהיכן קיבלו הגויים את העוצמה הזאת?!".

גשרים על גבי גשרים, גורדי שחקים אדירים ורחובות בנויים בחוכמה גדולה ובסדר מופתי. כל כבישי ניו יורק סלולים בקווים ישרים כמו סרגל. אפשר לנסוע במשך שעה ארוכה בלי פיתולים ועיקולים, רק שלא תירדם!...

לעומת זאת, אצלנו בארץ הקודש, הדברים הללו אינם מצויים. בנו ערים חדשות, אך בושה תכסה פניהם. אלו סיבובים ועיקולים. הכבישים כה צרים עד ששני רכבים בקושי יכולים לעבר יחדיו מבלי להתחכך אחד בשני. כך נראית עיר חדשה שעכשיו הוקמה... אני לא שר התשתיות, אבל כשראיתי את ארצות הברית ואת קנדה התכסיתי בושה וכלימה.

ונבונים, אבל אף על פי כן בחרתי
דווקא בכם. אתם מוצאים חן בעייני
יותר מכל אומות העולם, ולכן אני
מתחבר אליכם בחסד עליון!"

הנפלאה של המידות!
על כן אומר לנו הקב"ה: "דעו לכם כי
גם באומות העולם ישנם חכמים

פרשה למעשה

"והיה ביום ההוא" - צמאה נפשי

הורקנוס, שעתידה לצאת עליו בת
קול ולומר: "מה לכם אצל רבי אליעזר,
שהלכה כמותו בכל מקום" (בבא מציעא
נט ע"ב).

וְאֵת שְׁנֵי בְנֵיהָ אֲשֶׁר שָׁם הָאֶחָד גֵּרְשָׁם
כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נִכְרִיהָ. וְשֵׁם
הָאֶחָד אֱלִיעֶזֶר כִּי אֶלְקִי אָבִי בְּעֶזְרִי
וַיִּצְלַנִי מִחֶרֶב פְּרָעָה (שמות יח, ג-ד).

לכאורה, אחר שאמר הכתוב: "שם
הָאֶחָד גֵּרְשָׁם", היה לו לומר: "ושם
השני אליעזר", ומדוע נאמר אם כן:
"ושם האחד אליעזר"?

התנא רבי אליעזר בן הורקנוס, היה
רבו של רבי עקיבא, ורבים של כל
ישראל. חז"ל מספרים במדרש (פרקי
דרכי אליעזר פרקים א, ב), שאביו של רבי
אליעזר, הורקנוס, היה אחד מעשירי
ישראל. היו לו שטחים, מפעלים,

מבארים רבותינו במדרש (אבות דרבי נתן
ב, י), כי כוונת הכתוב לאליעזר אחר,
אחד ומיוחד, והוא רבי אליעזר בן

ומבוגר, עליך להתחתן. לאחר מכן, בעזרת ה', יולד לך בן ואותו תשלח ללמוד תורה, כדי שיהיה תלמיד חכם. אבל אתה, עזוב, זה לא בשבילך!".

"אבל אבא, אני רוצה ללמוד תורה!"
 "בני", התרגז הורקנוס, "אמרתי לך, זה לא שייך, אתה מבוגר מדי כדי להתחיל ללמוד עכשיו. היית צריך ללמוד מגיל חמש או שש, אבל לא עשית כן, אלא למדת מעט, ותכף נכנסת לעבודה. כעת אין מה לעשות, עליך להמשיך בחרישה!".

לאחר כמה ימים הגיע הורקנוס לשדה, ומצא את אליעזר בנו יושב וממרר בבכי.

- "למה אתה שוב בוכה?!"

- "אני בוכה כי אני רוצה ללמוד תורה. דע לך אבא, כי אם לא תאפשר לי לעשות את רצוני, אברח, ואלך ללמוד תורה!"

- "לא בני, בסוף אתה עלול להישאר קרח מכאן ומכאן, בלי קרקע, בלי נישואין, בלי תורה ובלי כלום!"

כרמים ופרדסים. את כל אחד מילדיו הוא מנה על פלח קרקע מסוים ואמר לו: "השטח הזה מיועד עבורך, עבד את האדמה, וכל הרווח יהיה שלך!".

כל בניו של הורקנוס היו חורשים בקרקע רכה, מלבד אליעזר גיבור הכח, שהיה חורש בקרקע סלעית. יום אחד בא הורקנוס לשדה וראה את אליעזר בנו, שהיה בן עשרים ושתים שנה, יושב ובוכה בדמעות.

"למה אתה בוכה?" שאל הורקנוס, "שמא מצטער אתה על שהנך חורש בקרקע טרשית, ואני ואחיך חורשים באדמה קלה לחרישה? מעתה תחרוש גם אתה עימנו על גבי האדמה הרכה!".

אך אליעזר לא הסתפק בדברים והמשיך לבכות.

"בני", תמה הורקנוס, "מה יש לך? מדוע אתה בוכה?!"

"נפשי חשקה בתורה", הכריז אליעזר, "רצוני ללכת וללמוד תורה!".

"ראה בני, אתה כבר בחור גדול

כסף כדי להקים בית!".

בסוף מבזבזים בני הזוג את הכסף בבילויים, וכאשר הם סוף סוף מתחתנים, הם חסרי בסיס כלכלי ואין להם איך להתחיל את החיים.

אולם אליעזר לא הקשיב לכל דברי ההבל. הוא לא הכין צידה ולא שום דבר. עם הבגד שעליו הוא שם לדרך פעמיו, והתחיל ללכת מהנגב, עד שהגיע לירושלים וחיפש מי מלמד תורה.

נכנס לשיעור ומצא את רבן יוחנן בן זכאי, שהיה מלמד תורה לתלמידי החכמים שבירושלים. ישב אליעזר מול רבן יוחנן בן זכאי והחל לבכות.

- "מפני מה אתה בוכה?" שאל רבן יוחנן בן זכאי.

- "מפני שאני מבקש ללמוד תורה!"

- "ובן מי אתה?"

אליעזר לא רצה לומר את שם אביו כדי לא להתכבד בגדולתו.

שאלו רבן יוחנן בן זכאי: "האם למדת משהו מימיך, קריאת שמע, תפילה,

כאשר בחור בגיל שמונה-עשרה או עשרים שנה רוצה ללכת וללמוד תורה, מה אומרים לו? "תשמע בחור, אתה צריך לעבוד, להרוויח ולחסוך כסף. תראה יקירי, מחר מחרתיים תרצה להקים בית, ומי תסכים להתחתן איתך אם לא יהיה לך כסף?! עלך לעבוד!"

לפי דעתם השגויה, בן תורה לא יכול להתחתן. "מסכן, מי תרצה אותו, בלי כסף, בלי רכוש, איך הוא יסתדר בעולם?!" אולם במציאות מי שמתחתן הם דווקא בני התורה. לעומת זאת, אנשי הרחוב נשארים רווקים עד גיל שלושים וחמש. הם עובדים קשה, מרוויחים עשרת אלפים ש"ח בחודש, ועדיין לא באים בברית הנישואין.

הם צוברים את הכסף ובינתיים מחירי הדירות עולים. עוד שנה ועוד שנה, ובינתיים מחירי הדירות ממשיכים לעלות ולעלות, ועדיין לא מתחתנים. "תשמע, אני צריך להכין תשתית כלכלית, אני צריך גם בחורה שחסכה

"אליעזר בני, כלום סעדת היום?"

אליעזר שתק ולא ענה. רבן יוחנן בן זכאי חזר על שאלתו, אך אליעזר הנכלם שוב לא ענה, ובחר בשתיקה. שלח רבן יוחנן בן זכאי לקרוא לבעל האכסניה שבה גר אליעזר, ושאלו: "כלום סעד אליעזר אצלכם?"

אמרו לו: "חשבנו כי אליעזר סועד על שולחן רבו".

אמר להם: "אף אני אמרתי שמא אצלכם היה סועד, ביני וביניכם אבדנו את רבי אליעזר!"

פנה רבן יוחנן בן זכאי לאליעזר, נתן לו לאכול ולשתות ואמר לו: "כשם שיצא לך ריח רע מפיד, כך יצא לך שם טוב בתורה!"

רבי אליעזר החל ללמוד יומם וליל עד שהגיע למדרגות שאין כדוגמתן בעולם, והעיד על עצמו ואמר (סוכה כח ע"א): "מימי לא קדמני אדם בבית המדרש, ולא ישנתי בבית המדרש לא שנת קבע ולא שנת עראי, ולא הנחתי אדם בבית המדרש ויצאתי, ולא

או אפילו ברכת המזון?"

"לא!" השיב אליעזר, "איש לא טרח ללמד אותי!"

עמד רבן יוחנן בן זכאי ולימד את אליעזר לקרוא קריאת שמע, להתפלל ולברך ברכת המזון.

בכל אותה תקופה, לא היה לאליעזר מה לאכול, ותחת זאת הוא גרס בפיו גרגרי אבנים. באחד הימים עמד רבן יוחנן בן זכאי ומסר את השיעור, ולפתע חש בריח נורא ואיום הנודף בחלל בית המדרש. "ממה נובע הריח הזה?!" שאל רבן יוחנן בן זכאי את תלמידיו.

כעבור מספר רגעים הרגיש רבן יוחנן בן זכאי כי הריח הרע נודף מפי אליעזר, ותכף אמר לו: "במחילה, אולי אתה יכול לשבת שם בקצה? יש שם מקום!"

הלך רבי אליעזר וישב בצד בית המדרש, פגוע ונעלב. לאחר השיעור ניגש אליו רבן יוחנן בן זכאי ושאלו:

באותו היום היה רבן יוחנן בן זכאי יושב ודורש בירושלים וכל גדולי ישראל יושבים לפניו. שמע רבן יוחנן בן זכאי כי הורקנוס, אביו של רבי אליעזר בא לירושלים. אמר לרבי אליעזר: "פתח ודרוש!".

אמר לו רבי אליעזר: "אינני יכול לפתוח, אני מתבייש!".

דחק בו רבן יוחנן בן זכאי, ודחקו בו התלמידים, עד שעמד ופתח, ודרש בדברים שלא שמעתן אוזן מעולם.

היה רבי אליעזר יושב ודורש, ופניו מאירות כאור החמה, וקרנותיו יוצאות כקרנות משה רבנו, ואין אדם יודע אם יום ואם לילה. כאשר סיים רבי אליעזר לדרוש, נשק לו רבן יוחנן בן זכאי על ראשו ואמר: "אשריכם אברהם, יצחק ויעקב, שרבי אליעזר יצא מחלציכם!".

באותה עת הגיע הורקנוס לבית המדרש, וביקש להדיר את בנו. "שקט, אל תפריע", אמרו לו, "יש פה דרשה של אדם גדול!".

שמע הורקנוס את דברי רבן יוחנן בן זכאי, ושאל: "מדוע אמר רבן יוחנן בן

שחתי שיחת חולין, ולא אמרתי דבר שלא שמעתי מפי רבי מעולם!".

בני אדם היו מתחרים אולי מישהו יקדים את רבי אליעזר, ויגיע לפניו לבית המדרש, אבל בכל בוקר, כאשר הגיעו, ראו כי רבי אליעזר כבר יושב על מקומו והוגה בתורה.

היה ניתן לחשב כי כיון שרבי אליעזר בא מוקדם לבית המדרש, הוא גם הקדים לצאת ולעלות על משכבו, אבל למעשה רבי אליעזר הגיע ראשון ויצא אחרון.

ועדיין היה ניתן לסבור כי היות ורבי אליעזר נכנס לבית המדרש ראשון ויצא אחרון, הוא נרדם מדי פעם באמצע הלימוד, אולם למעשה הוא לא התנמנם מעולם, אלא ישב כל הזמן ועסק בתורה עד שגדל מאוד.

בינתיים נודע להורקנוס כי בנו לא שמע בקולו, והלך ללמוד תורה אצל רבן יוחנן בן זכאי. החליט הורקנוס לעלות לירושלים, ושם להדיר את אליעזר בנו מנכסיו.

קרקעות בשווה לכל אחיי, שהרי אילו קרקעות ביקשתי מלפני הקדוש ברוך הוא, היה לפניו ליתן לי, שנאמר: 'לה' הארץ ומלוואה'. ואילו כסף ביקשתי, היה לפניו ליתן לי, שנאמר 'לי הכסף ולי הזהב'. לא ביקשתי מהקב"ה אלא שאזכה לתורה בלבד, שנאמר: 'פְּקוּדֵי כָל יִשְׂרָאֵל כָּל אֶרֶץ שְׂקָר שִׁנְאֵתִי'". (תהילים קיט, קכח).

על זאת אמרה תורה: 'וְיִשֵּׁם הָאָחֵד אֶלְיָעֶזֶר'. הוא האחד והמיוחד, אליעזר בן הורקנוס, אשר התורה הקדושה הקדימה ואמרה כי יגיע ויזכה למעמד הגדול של לומדי התורה הקדושה!

זכאי: 'אשריכם אברהם, יצחק ויעקב, שרבי אליעזר יצא מחלציכם', היה עליו לומר 'אשריך הורקנוס, שרבי אליעזר יצא מחלציך', למה הוא הולך כל כך רחוק עד אברהם אבינו?".

כאשר שאלוהו לסיבת בואו, עמד הורקנוס ואמר: "האמת שבאתי להדיר את בני אליעזר מנכסי, כי הלך ללמוד תורה כנגד דעתי. אבל עכשיו שראיתי כי הוא התעלה לדרגה כל כך גבוהה בתורה, הרי כל נכסי נתונים לו. הכל בשביל רבי אליעזר בני!"

עמד רבי אליעזר בבושה ואמר: "תן לי

החמור של רבי פנחס בן יאיר

מלאכים, אנו בני אנשים. ואם ראשונים בני אנשים, אנו כחמורים, ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ושל רבי פנחס בן יאיר אלא כשאר חמורים" (שבת קיב ע"ב).

מה היה כה מיוחד בחמורו של רבי פנחס בן יאיר?

הגמרא (חולין ז ע"א) מספרת, שפעם אחת הזדמן רבי פנחס בן יאיר למלון דרכים, וביקש מבעלי המקום להאכיל את חמורו. הניחו בעלי המלון באבוס שעורים משובחות, אבל החמור לא הסכים לאכול. סברו בעלי האכסניה כי החמור מפונק, ולכן אינו אוכל. מה עשו? לקחו את השעורים וניפו אותן בכברה, אולם החמור עדיין לא נגע באוכל. ניקו בידיהם את השעורים משאריות פסולת ואבנים, אבל גם זאת לא הועיל במאומה, החמור לא הסכים לטעום מכל מה שהוגש לפניו. פנו בעלי המלון לרבי פנחס בן יאיר, ושאלוהו מדוע מסרב חמורו לאכול.

וַיָּבֵא יִתְרוֹ חֲתָן מֹשֶׁה וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ אֶל מֹשֶׁה אֶל הַמְּדַבֵּר אֲשֶׁר הוּא חֲנָה שֵׁם הָרֶבֶת הָאֵלֶקִים (שמות יח, ה).

יתרו היה איש חשוב וכהן מדין. למרות זאת עזב את עמו ומולדתו, ויצא אל המדבר השומם, כדי ללמוד תורה מפִּי משה רבנו.

כי זו הצורה היחידה לזכות לתורה, כפי שכתב הרמב"ם בהלכות דעות (פרק ו הלכה א): "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו, ונוהג כמנהג אנשי מדינתו. לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד, כדי שילמד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך, כדי שלא ילמד ממעשיהם. הוא ששלמה אומר, 'הוֹלֵךְ אֶת חֲכָמִים יִחְכֵּם וְרֹעֵה כְּסִילִים יִרְעֶה'" (משלי יג, ט).

רבותינו הקדושים למדונו, שכאשר אדם ניגש ללמוד תורה, עליו לבוא מתוך הרגשה של - "אם ראשונים בני

זהו שאמרו חז"ל: "אם ראשונים בני אנשים, אנו כחמורים, ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ושל רבי פנחס בן יאיר אלא כשאר חמורים", כלומר, דרגתנו כה רחוקה מדרגת הדורות הראשונים, עד שלעומתם אנו חשובים כחמור פשוט, השונה בתכלית מחמורו של רבי פנחס בן יאיר, שקיבל השפעת קדושה מאדונו.

זו ההרגשה שצריכה לפעם בקרבנו בטרם נפתח בלימוד התורה ובהבנת דבריהם של גדולי הדורות.

כאשר אדם אינו יודע להעריך את הראשונים כמלאכים, יש בכך סימן כי הוא עצמו בקושי מגיע למדרגת אדם. ואם הוא מעריך את הראשונים כבני אדם, הרי שהוא עצמו משול לחמור פחות מחמורו של רבי פנחס בן יאיר, כיון שאינו מסוגל לקבל השפעה רוחנית.

הגמרא (תענית כד ע"א) מספרת על רבי יוסי דמן יוקרת, שהיה ברשותו חמור אשר עמד להשכרה. כאשר היו

אמר להם רבי פנחס בן יאיר: "דלמא לא מעשרן?" - אולי לא עישרתם את השעורים בטרם הגשתם אותן לפני החמור?

עמדו בעלי האכסניה, עישרו את השעורים, והניחו אותן לפני החמור, שלמרבה הפלא החל לאכול את כל שהוגש לפניו, בלי לבחול בדבר.

כיצד יכול היה החמור לדעת האם המזון שהוגש לפניו מעושר או לא, כלום שרתה על הבהמה רוח הקודש!?

אלא, שחמור זה היה אצל רבי פנחס בן יאיר, ואפילו קרש, בהמה, או חמור הנמצאים במחיצת הצדיק - מקבלים את השפעת הקדושה. למרות שאין בהם כל דעת ותבונה, הם מרגישים שיש להתרחק מדבר איסור, כפי שרבים ואדונם זהיר באותו עניין עד מאוד. וכשם שאווירה של ארץ ישראל מחכים, כך גם האוויר של הצדיק מחכים, עד שאפילו החמור החומרי מרגיש כי אוכל זה לא בשבילו ויש צורך לעשות בו איזה תיקון לפני שניתן יהיה לאוכלו.

ההנהגה הטהורה הזו חלחלה אל בין כותלי ביתו, והשפיעה אף על חמורו. ומזאת נחכים ונלמד עד כמה גדול כח הסביבה, שהרי אם חמור בהמי הנמצא בסביבה רוחנית, כה מושפע מכח הקדושה, קל וחומר שאדם הנמצא במחיצת צדיקים הופך להיות מושפע, וזוכה לכוון את דרכיו ברוח הקדושה.

כאשר אדם מצוי בסביבה או באזור מסוים הגדושים ביראת שמים, בתורה, בטהרה, בתפילה ובשיעורי תורה - האווירה הרוחנית הזכה משפיעה עליו ומשנה את אישיותו. גם האדם הפשוט ביותר, המוקף ברוחניות וטהרה, עם הזמן מושפע ומרגיש את הקדושה המפעמת בחללו של המקום. ועל ידי כך, בסופו של דבר, הוא חש ומבין כי עליו לחנך את עצמו ואת בניו אחריו לתורה וליראת שמים טהורה.

יתרו כהן מדין היה איש נכבד בעמו. למרות זאת רצה להיות מושפע

השוכרים מסיימים להשתמש בחמור, הם היו מניחים על גבו את דמי השכירות, ומשלחים אותו לדרכו. אולם בחמור זה הייתה מוטבעת תכונה מופלאה. כאשר הניחו עליו את דמי השכירות המדוקדקים והמדויקים, הוא היה עוקר את רגליו ושב בריצה לבית אדונו, אך אם השוכרים היו מוסיפים או פוחתים מדמי השכירות, היה החמור נועץ את רגליו בקרקע ומסרב לזוז ממקומו.

באחת הפעמים העמיסו השוכרים על גב החמור את דמי השכירות המדויקים, ועדיין נותר החמור לעמוד בלא תנועה. לבסוף בדקו השוכרים ומצאו כי שכחו זוג נעלים על גבי האוכף. תכף כשהסירו את הנעליים מגבו, פתח החמור בדהרה, ושב לביתו של רבי יוסי דמן יוקרת.

ודאי שהחמור חסר הדעת אינו מסוגל לחשב את דמי השכירות, ולהבחין בין ממון בעליו לממון אחרים. אולם כיון שרבי יוסי דמן יוקרת הקפיד על זהירות מגזל, ונשמר כל ימיו שלא לטל חלילה פרוטה שאינה שלו,

דוגמא לכך ניתן למצוא בתנא הקדוש רבי עקיבא, שזכה לגדולות התורה על ידי מידת הענווה שהייתה טבועה בו. רבי עקיבא קיבל על עצמו להיות במצב של תכלית השפלות, ובגיל ארבעים ישב במחיצת תינוקות של בית רבן הלומדים את אותיות הא"ב ואת פרושי הפסוקים (אבות דרבי נתן פרק ו). מאחר שרבי עקיבא השפיל את עצמו עד עפר כדי לקנות תורה, זכה להבין את משמעותם של כל קוץ וכל תג בתורה הקדושה ולדרוש כתרי אותיות (ילקוט שמעוני שמות ד' קע"ג).

כאשר אדם מוכן להשפיל את עצמו עבור התורה, בסופו של דבר התורה עצמה מגדלת אותו ומרוממת אותו. משום כך זכה יתרו להגיע למעמד כה נשגב, כאשר התורה הרימה אותו על נס, ועל שמו נקראה פרשה שלמה, העוסקת בנתינת התורה הקדושה.

מסביבת עם ישראל ומשה רבנו, רעיא מהימנא. לשם כך הוא עזב את ביתו ומקומו, יצא למדבר השומם, וקיבל בהרכנת ראש ובענווה את מרותו של משה רבנו. זאת מפני שידע כי רק על ידי שהיה בסביבה רוחנית טהורה, והבנת ערכם העצום של תלמידי החכמים, יוכל לקנות תורה.

אמרו חז"ל (שבת פג ע"ב): "אין דברי תורה מתקימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר: 'זאת התורה אדם פי ימות בְּאֵהָלִי'" (במדבר יט, יד). ודאי אין כוונת חז"ל למיתה ממש, שהרי פיקוח נפש דוחה את התורה כולה. אלא כוונת הדברים היא, שאדם הרוצה לזכות לתורה, צריך להקריב עבורה את כל חייו, עד כדי שלא יהיה איכפת לו כלל מענייני ממון, ממעמד חברתי ומתפנוקי החיים, וכל מטרתו ומגמתו תהינה אך ורק ללמוד את התורה הקדושה.

אור התורה

נגלה הקב"ה לבניו ודיבר אליהם.

לאמיתו של דבר הם ראו את השכינה כבר בעת קריעת ים סוף, כפי שאומרים חז"ל במכילתא: "ראתה שפחה על הים, מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי הכהן". כלומר, בעת שעברו את ים סוף, הקב"ה נגלה עליהם.

ומניין יודעים זאת?

כי בשירת הים אמרו בני ישראל (שם טו, ב): "זֶה אֶל־לִי וְאֶנְוֶהוּ", כאשר אומרים 'זה' משמע שרואים בחוש ומצביעים באצבע, ואם כן בני ישראל הצביעו כביכול על השכינה שנגלתה להם, ואפילו שפחה ראתה יותר מאשר ראה יחזקאל הנביא במעשה מרכבה. עד כדי כך שאומרים חז"ל (סוטה ל"ע"ב), שאפילו עוברים במעי אימם אמרו שירה. היה זה מחזה מיוחד במינו, בו נגלתה השכינה לכלל ישראל.

במעמד הר סיני ירדה השכינה להר,

אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּרִית עֲבָדִים (שמות כ, ב).

התורה מספרת לנו על המעמד הנשגב, בו קיבלו בני ישראל התורה מידי הבורא יתברך. הקב"ה עצמו ירד על הר סיני, פתח את השמים ושמי השמים עד כסא הכבוד, וירד כביכול אל ההר כדי להשמיע לעם ישראל את התורה.

למעשה אמר להם הקב"ה את כל עשרת הדברות, אבל לבני ישראל לא היה את הכח לשמוע את כולן, והם שמעו רק את שני הדברות הראשונות - "אנכי" ו"לא יהיה לך", וכיון ששמעו זאת, פרחו נשמתם מהם, עד שבאו מלאכי השרת והחזירו להם את נשמתם.

התורה מספרת: "וַיִּרְא הָעָם וַיָּנֻעוּ" (שם כ, טו). כלל ישראל היו נעים ממקומם ומזדעזעים, בשל הפחד הנורא שנפל עליהם בשעה שהקב"ה נתן להם את תורתו. זה היה מעמד חד-פעמי, בו

אם רואים אנו גויים שמתגיירים רק כדי לשאת בת ישראל, הרי הגרות הזאת לא תחזיק מעמד, ותוך זמן קצר הוא ישוב לסורו. וכן נוכריה המתגיירת מסיבה זו, הגרות הזאת תהיה קצרת מועד. כי אם נשמתם לא עמדה למרגלות הר סיני, הם ישובו תוך זמן לא רב אל עמם ואל מולדתם.

במעמד הר סיני, הוריד הקב"ה לעולם את כבודו יתברך, והשאיר את האור העליון בתורה הקדושה.

ומניין שכך הדבר?

הגמרא (שבת קה ע"א) דורשת את המילה "אנכי", בה נפתחים עשרת הדברות, שהיא ראשי תיבות: "אנא נפשי כתיבת יהבית". לאמור: 'אני את נפשי כתבתי והבאתי לכם'. הרי שכביכול הבורא יתברך נמצא בתורה עצמה.

אם רוצה האדם לראות את הקב"ה, עליו לעמול בתורה, אז יוכל לראותו. לכן הצדיקים הגדולים זוכים להשראת השכינה, רק בשל עמלם בתורה. ככל

ובני ישראל שמעו את קול הבורא יתברך. רבותינו אומרים, שכל נשמות ישראל שעתידות להגיע לעולם, זכו לעמוד למרגלות הר סיני ולהשתתף במעמד הכביר הזה.

יתרה מכך, גם נשמות נוכרים שעתידיים להתגייר במהלך הדורות, היו באותו מעמד. לולי כן, לא הייתה מציאות שגוי יקבל עליו עול תורה ומצוות. יכול הגוי לראות ניסים ונפלאות ולהגיע להכרה שכלל ישראל הוא עם נבון וחכם, אבל עדיין זה לא יעורר אותו להתגייר, כי הגרות מצריכה התעוררות פנימית רוחנית, וזאת יש רק למי שנשמתו הייתה למרגלות הר סיני.

אותו גוי עם נשמה מיוחדת זאת, יכול להיות בקצווי תבל, בתוככי טומאת העמים, והנה נשמתו קוראת לו להתגייר. למרות שהוא עצמו אינו מבין את פשר ההתעוררות הזאת, אבל נפשו מעוררת אותו. לולי אותה התעוררות פנימית, אין מצב בו גוי מתגייר.

כאמור לקנות את אור פני ה' הנמצא בתורה.

דברי חז"ל הקדושים נותנים לו מעט את האפשרות לטעום מנועם זיו השכינה, "טַעְמוּ וְרָאוּ כִּי טוֹב ה'" (תהלים לד, ט).

אבל כל זה נכון, רק אם הוא לומד תורה כדי להכיר את הבורא יתברך, אך מי שלומד אותה כמו שלומדים - להבדיל - מתמטיקה או כימיה, הינו כחכמה גרידא, יחד עם כל חטאיו, בלי כל רצון להתנתק מהם - עליו אין התורה משפיעה במאומה.

על זאת דרשו חז"ל (ברכות סג ע"ב) את הפסוק (במדבר יט, יד): "זאת התורה אדם פי ימות בְּאֵהָל", שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ללמדנו שרק מי שלומד את התורה במסירות נפש ממש, יכול לזכות לכל המעלות הגבוהות הללו.

זכורני כשהייתי מתלווה למרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל לעצרות תשובה וחיזוק ברחבי הארץ בימי חודש אלול, לא היה אצלו הפסק כלל בעסק

שאדם מתייגע בתורה, כך הוא זוכה להכיר יותר את הבורא יתברך.

אורו העליון של הקב"ה הוא בלתי נתפס, אבל הבורא ברוב טובו וחסדו, הפשיט את האור הזה במעט, כך שאפילו קטן שבקטנים יכול לקלוט משהו מהאור. התורה הקדושה שווה לכל נפש, יש בה עומק בלתי נתפס לצד סיפורים שאפילו ילד קטן יכול להתחבר אליהם.

לכן כבר בגיל הרך, יכול כל לומד תורה לזכות במעט לאור התורה. הילד מתחבר לסיפורים על אדם וחווה, הנחש, דור המבול, יעקב ועשו. כמובן לפי קוצר הבנתו הוא מבין רק את החיצוניות של הדברים, אבל גם כך הוא מתחיל להתקשר לאור התורה, וככל שהוא גדל ולומד יותר ויותר תורה, כך הוא מתחבר עוד ועוד אל הבורא יתברך. תלמיד חכם המעמיק בתורה, בסודותיה וברמזיה, יכול לזכות להשראת השכינה.

אדם הנכנס אל עומק התורה, זוכה

ביקשתי ממנו ברכה, והוא אחל
"ברכה והצלחה, כל טוב". ואז נטל
בידו את העט והתיישב להעלות על
הכתב חידושי תורה.

פלא פלאים! זה עתה בא ממרחק, לא
טועם דבר מאכל או משקה להשיב
את נפשו, לא עולה לישון. שום דבר!
חוזר מיד ללימודו, ללא הפסק. לעולם
לא יאמר: די, עשיתי את המוטל
עלי!...

חס ושלום. כל הזמן בעלייה!

כך זוכים למעלות הגבוהות של
השראת השכינה, אם נדבקים בתורה
האלוקית, אשר נפשו של הקב"ה
כביכול כרוכה בה.

התורה. היו פעמים שמסר חמש או
שש דרשות בלילה אחד במקומות
שונים ברחבי הארץ, כשהוא עובר
ממקום למקום במסוק. היינו חוזרים
בשעת לילה מאחרת [שתים בלילה],
כיון שהיינו גם במקומות מרוחקים -
קריית שמונה, טבריה וצפת בצפון
הארץ, או ירוחם, דימונה ובאר שבע
בדרומה.

כששבנו לירושלים ליוויתי את מרן
לביתו. בכניסתו הוריד מרן את
הגלימה, אך לא פנה לנוח קמעה
מעמל היום, אלא מיד רץ אל שולחן
התורה שבחדרו, והתיישב אל מול
הספרים הפתוחים.

להשפיע ולהוכיח בנועם ובכבוד

נוטש את הוריו, ופונה אל בורות נשברים אשר אין בהם מים, מתחבר לרשעי ישראל ועוזב את דרך אבותיו.

מאיך גיסא, יש להיזהר לא להיגרר לאדישות.

ישנם הורים אדישים ולא אכפתיים למעשי ילדיהם. הם אינם דואגים להשגיח עליו, עוזבים אותו לנפשו, לעשות ככל העולה על רוחו. הם מביאים אותו לבית כנסת, ולא אכפת להם כלל שאינו פותח את פיו. לא אמן, לא יהא שמיה רבה, כלום. מסתובב על הכסא ומשחק... ואביו לצידו, רואה הכל, ולא אומר מילה.

צריך זהירות בדברים הללו - מצד אחד יש להיזהר שלא להוכיח תוכחה קשה מדי, כדי שהילד לא יגיע למרידה, ומצד שני אסור להיות אדישים וצריכים להיות אכפתיים למעשיהם.

במדרש (תנא דבי אליהו פרשה יד) מסופר, מעשה באדם אחד שהיה עומד הוא

ישנם אנשים יראי שמים בתכלית, צדיקים וקדושי עליון, ועם כל זאת קורה להם דבר נורא - פתאום ילד או ילדה שלהם נפלטים מן הדרך ונושרים.

אפשר לתלות את הדברים בכל מיני סבות, אולם יתכן שגרמה לכך תוכחה מגולה.

האב או האם הוכיחו את הילד בדרישות גבוהות שאינן מתאימות לו, או בדברים שגרמו לו להתבייש ולהרגיש שכבר אינו שייך למגזר בין כה וכה - וכך הוא הולך לחפש לעצמו מקום אחר...

מי יודע אלו מלים הביאו את הילד לכך שאינו רוצה לראות את הוריו ולהכירם... הם לא מבינים איך זה יתכן, הרי נתנו לו הכל, תמכו בו ועשו למענו כל כך הרבה...

הכל נכון, הוא עונה בליבו, אבל גם ביזיתם והיכלמתם אותי. כיניתם אותי רשע, האשמתם אותי בלי לתת לי שום פתח של כבוד!... תוכחה כזו עלולה לצור בליבו שנאה גדולה, ויתכן שזהו הגורם לכך שבפתע פתאום הוא

כעס באופן מתוק וחביב. הסטייפלר זצ"ל הורה ללמוד עם הבן מוסר, לספר לו מהי העוצמה של אמן, לצטט לו את דברי חז"ל שאדם הזוכה לענות בכל כוחו 'אמן יהא שמיה רבה' קורעין לו גזר דינו (שבת קיט ע"ב), ללמד אותו שאמן פירושו אמונה...

חשוב מאוד לשמר על איזון.

אסור לאב לומר: לא אכפת לי, שיעשה מה שהוא רוצה, ומה שיהיה יהיה. ואסור לו גם להכות את הבן בכל פעם שהוא מרים את הראש מהסידור, כי באופן הזה הוא לא מכניס לבן אהבה לבית הכנסת אלא שנאה גדולה.

הדברים דקים ומרעידים את הלב, אולם יש להיזהר בהם כל כך!

סיפר לי אדם שהגיע מבית של יראי שמים וצדיקים המדקדקים בקלה כבחמורה, אבל הוריו היו תקיפים מאוד, ותמיד צעקו עליו: "רשע, איך עשית כך וכך?" ... הוא לא יכול היה לסבול את הדרך הזו, נטש את הכל והפך להיות רשע גמור ומחלל שבת,

ובנו בבית הכנסת, וכל העם עונים אחר העובר לפני התיבה הללוי-ה, ובנו עונה דברים של תפילות.

אמרו לו [לאב]: 'ראה בנך שהוא עונה דברים של תפילות'. אמר להם: 'מה אעשה לו? תינוק הוא, ישחק'.

כל אותם שמונת ימי החג עונה בנו דברים של תפילות, ולא אמר לו דבר.

מספר המדרש: "לא יצאת אותה שנה עד שמת אותו האיש, ומתה אשתו, ומת בנו, ומת בן בנו, ויצאו לו חמש-עשרה נפשות מתוך ביתו, ולא נשתירו לו אלא שני בנים בלבד, אחד חיגר וסומא, ואחד שוטה ורשע".

מדוע נענש האיש ההוא? - כיון שהיה אדיש למעשי בנו, ונתן לו לעשות כרצונו בלי לדאוג לקיום רצונו של המקום ברוך הוא!

אומנם, אין להוכיח קשות, אבל להוכיח באופן רך חייבים! אפשר לומר לילד: 'אם תשב יפה ותענה אמנים אתן לך פרס נאה שהכנתי לך'... וללמדו את משמעות אמירת אמן וברכות.

לא צריך לכעוס, אפשר ללמד ללא

כשאדם מחנך בכעס, דבריו אינם מתקבלים.

רבי ישראל סלנטר זצ"ל היה אומר, שדברי רבותינו "זרוק מרה בתלמידים" (כתבות קג ע"ב) כוונתם שהרב יכעס כעס הפנים ולא כעס הלב. צריך להראות שכועסים, אבל יש להיזהר שהילד לא יחוש שום הרגשה של כעס מהלב.

כאשר יש כעס הלב - מאבדים הכל, ואין שום חינוך!

משה רבנו נשא את עם ישראל "פֶּאֶשֶׁר יִשְׂאָהָּ אֶת הָאֱמוֹן אֶת הַיִּנֹּק" (במדבר יא, ג). כשילד מזיק, אמו כועסת עליו: "מה עשית? איך התנהגת?" אבל כאשר תינוק מזיק, אף אחד לא כועס עליו. גם כאשר התינוק מכאיב לאמו, היא מרחמת עליו.

כך היתה הנהגת משה רבנו עם ישראל - גם כאשר עשו מעשים רעים הוא לא כעס עליהם, ולא פלא שדבריו היו נשמעים ומתקבלים.

צריך לזכור כי תוכחה עלולה להרחיק. ישנם רבים שאינם מסוגלים לשאת את דברי התוכחה והביקורת, וכתוצאה מכך הם יוצאים ונידחים מעל פני ה'.

וכמוהו - רוב אחיו! כל זאת בגלל הורים שלא ידעו לחנך!

אין לומר לילד בתקיפות: "מה עשית? איפה היית?"... ולשדר לו שלא סומכים עליו. אין לגדלו באופן שירגיש בתוך בית סוהר, ולשדר לו שלא נותנים לו לעשות כלום.

צריך לשדר לו אמון, ולהראות לו שסומכים עליו ומצפים ממנו למשהו גדול מאוד.

אפשר לומר לו: "יש לך תכונות מיוחדות! אילו היו לי כשורים כמו שלך, מי יודע למה הייתי זוכה"...

מילים טובות ומחמאות - במקום הערות.

יש אנשים שההגדרה שלהם היא "קובץ הערות"... צריך לזכור שיש עוד ספרים בעולם חוץ מקובץ הערות... יש גם צפנת פענח, צפיחית בדבש, פלא יועץ ועוד...

חשוב ונחוץ - להתיעץ ולהיזהר, ולא לפעול אף פעם מתוך כעס. אם הגעת לכעס - איבדת את החינוך.

הדברים הללו נכונים לא רק לגבי ילדים אלא גם לגבי חינוך תלמידים.

המרכז העולמי לתודעה יהודית מוסדות אור החיים

ע"ש הקדוש רבנו חיים בן עטר זצוק"ל - בראשות הרה"ג ראובן אלבז שליט"א

למעלה מ-
10,555,000
שעות של לימוד תורה
בשנה!

להקדשת יום לימוד תורה
הנלמד ע"י מאות אברכים ובחורים
02-5000455

ניתן להקדיש את הלימוד לעילוי נשמה, לרפואה, לזיווג, להצלחה וכו'

רח' עזרא 1 ת.ד. 5512 ירושלים | טל: 5000455 - 02 | פקס: 5000502 - 02 | orhachaim.org

לחסויות, להפצה,

להנצחות

ולקבלת העלון

orhachaim4@gmail.com

או בטלפון: 02-5000455

נא לציין "עבור חוברת האור לחיים"

החוברת הודפסה על ידי התורמים והמסייעים הי"ו

לזרע בר קיימא: אפרת בת שמחה סוליקה

לרפואת: רמי בן חנה הי"ו, רמי בן אסתר הי"ו, תקוה בת רחל ויקאם הי"ו,

ראובן בן יעריה הי"ו, גרשון חי בן רחל הי"ו, דוד וראובן בני שרית הי"ו,

אילה בת שושנה הי"ו, ישראל בן רימה הי"ו

ולעילוי נשמת: ר' דוד בן איזה ז"ל, מרים בת זורה ז"ל,

מזל בת מרים ז"ל, אליעזר בן רגינה ז"ל, יהודה בן עישה ז"ל, לאה בת פנינה ז"ל,

מרדכי צבי בן רגינה ז"ל, ר' יגאל בן מלכה ז"ל, יעקב בן ברטה ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.